

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
V KADENCJA**

Warszawa, dnia 3 marca 2003 r.

Druk nr 350

**RZECZNIK
INTERESU PUBLICZNEGO**

**Pan
Longin PASTUSIAK
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

W wykonaniu obowiązku wynikającego z treści art. 17d ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (tekst jednolity: Dz. U. z 1999 r., Nr 42, poz. 428 z późn. zm.), przedstawiam uprzejmie jako Rzecznik Interesu Publicznego informację o swojej działalności w 2002 r. wraz z wnioskami wynikającymi ze stanu przestrzegania przepisów ustawy.

Z wyrazami poważania

(-) Bogusław Nizieński

INFORMACJA

o działalności Rzecznika Interesu Publicznego

w 2002 r.

Spis treści:

1. Wstęp	s. 3
2. Analiza oświadczeń lustracyjnych.....	s. 9
3. Składanie wniosków do Sądu o wszczęcie postępowania lustracyjnego	s. 16
4. Orzecznictwo sądowe	s. 22
5. Wyłączanie jawności postępowań lustracyjnych	s. 27
6. Informowanie przez Rzecznika organów pozasądowych o niewywiązywaniu się przez nie z obowiązków nałożonych w ustawie lustracyjnej	s. 29
7. Biuro Rzecznika	s. 32
8. Problematyka finansowa	s. 34
9. Wnioski wynikające ze stanu przestrzegania przepisów ustawy lustracyjnej	s. 37

1. Wstęp (zmiany w ustawie lustracyjnej, ich wpływ na pracę organów realizujących ustawę oraz linia orzecznictwa Sądu Najwyższego)

1.1. Rzecznik Interesu Publicznego wykonywał w 2002 r. nałożone na niego przez ustawodawcę zadania w nieustabilizowanej sytuacji prawnej. Spowodowały ją ustawy nowelizujące ustawę lustracyjną z 11 kwietnia 1997 r.: ustawa z dnia 15 lutego 2002 r. o zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 14, poz. 128) oraz ustawa z dnia 13 września 2002 r. o zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. Nr 175, poz. 1434). Przepisy pierwszej z tych ustaw, zmieniające definicję tajnej współpracy z byłymi organami bezpieczeństwa państwa, obowiązywały przez okres tylko trzech i pół miesiąca – od 8 marca 2002 r., jako dnia wejścia w życie ustawy, do dnia 25 czerwca 2002 r., tj. opublikowania w Dzienniku Ustaw (Nr 84, poz. 765) wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 19 czerwca 2002 r., sygn. K 11/02, stwierdzającego, że – ze względu na naruszenie zasad prawidłowej legislacji zaskarżone przepisy ustawy nowelizującej ustawę lustracyjną są niezgodne z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.

Niestabilność prawa w okresie, o jakim mowa wyżej, miała istotny wpływ zarówno na pracę Rzecznika, jak i na orzecznictwo Sądu w sprawach lustracyjnych. Sąd Apelacyjny w Warszawie, jedyny właściwy do orzekania o zgodności z prawą oświadczeń dotyczących pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990, uznał mianowicie, że rozstrzygnięcie w toczących się postępowaniach lustracyjnych o zasadności zarzutów przedstawionych przez grupę posłów we wniosku do Trybunału Konstytucyjnego, a dotyczących noweli do ustawy lustracyjnej, jeszcze zanim wypowie się w tej kwestii Trybunał, byłoby niedopuszczalnym wkraczaniem w jego kompetencje. Ponadto jeden ze składów orzekających Sądu Apelacyjnego przedstawił w trybie art. 193 Konstytucji, w sprawie o sygn. V AL 26/01/II inst., pytanie prawne Trybunałowi Konstytucyjnemu co do dopuszczalności działania wstecz przepisów nowelizujących ustawę lustracyjną.

W takiej sytuacji, jaka się wytworzyła, Sąd Apelacyjny przyjął praktykę odraczania rozpraw lub nawet zawieszania postępowań lustracyjnych do czasu rozpoznania sprawy przez Trybunał Konstytucyjny. W rezultacie takiej praktyki w okresie od 8 marca do 25 czerwca 2002 r. został wstrzymany bieg postępowania w 21 sprawach. Nie mogło to pozostać bez wpływu na działania Rzecznika w zakresie występowania z wnioskami o wszczęcie postępowania lustracyjnego. Wobec wątpliwości co do dopuszczalności działania wstecz przepisów ustawy z dnia 15 lutego 2002 r., jak i zmienionej w sposób istotny definicji współpracy (art. 1 ustawy), Rzecznik złożył w tym okresie jedynie 4 wnioski o wszczęcie postępowania.

1.2. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 czerwca 2002 r. przywrócił stabilizację stanu prawnego, jednak 13 września 2002 r. została uchwalona kolejna nowela do ustawy lustracyjnej, zmieniająca ponownie definicję współpracy ze służbami specjalnymi PRL. Nowa definicja, obowiązująca od 5 listopada 2002 r., powtarza częściowo rozwiązania zawarte w poprzedniej ustawie nowelizującej ustawę lustracyjną. Podobnie jak miało to miejsce w ustawie z dnia 15 lutego 2002 r., przyjęto, że zbieranie lub przekazywanie informacji mieszczących się w zakresie zadań wywiadowczych, kontrwywiadowczych i dla ochrony granic nie stanowi współpracy w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy lustracyjnej. Z tych też względów ustawa z dnia 13 września 2002 r. została jeszcze raz zaskarżona przez grupę posłów do Trybunału Konstytucyjnego, a Sąd Apelacyjny przedstawił Trybunałowi w jednej ze spraw (V AL 8/01) nowe pytanie prawne, nawiązujące do poprzednio postawionego. Analogicznie, jak miało to miejsce w okresie obowiązywania noweli z dnia 15 lutego 2002 r., tak i teraz Sąd przyjął praktykę odraczania rozpoznawania spraw lustracyjnych w oczekiwaniu na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego. W okresie od 5 listopada 2002 r. do 31 grudnia 2002 r. zostało to dokonane w 12 sprawach i taka praktyka jest nadal stosowana przez Sąd.

Reasumując należy podkreślić, że dwukrotna nowelizacja ustawy lustracyjnej w 2002 r. miała istotny wpływ na pracę Rzecznika i Sądu Apelacyjnego. Ogółem bowiem w okresie sprawozdawczym aż w 33 przypadkach Sąd zawiesił lub tylko odroczył rozpoznanie sprawy ze względu na zakwestionowanie zgodności z Konstytucją przepisów nowelizujących ustawę z dnia 11 kwietnia 1997 r. Z tych samych powodów

liczba wniosków złożonych przez Rzecznika w 2002 r. do Sądu Apelacyjnego o wszczęcie postępowania lustracyjnego zmalała z 30 w 2001 r. do 13. W niewielkim jedynie stopniu, bo – jak dotychczas – zaistniały tylko trzy takie przypadki, na liczbie złożonych wniosków zaważył znowelizowany przepis art. 18a ust. 5 zakazujący Rzecznikowi kierowania do Sądu wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego w stosunku do osoby, która przed wszczęciem takiego postępowania złożyła rezygnację z pełnienia funkcji publicznej albo też została z niej odwołana.

1.3. Prezentowane powyżej dane statystyczne nie odzwierciedlają wszystkich trudności związanych z nowelizacją ustawy lustracyjnej. Istotnym jest bowiem, że przepisy noweli do ustawy, które weszły w życie 5 listopada 2002 r. i obowiązywały do końca okresu sprawozdawczego, obowiązują zresztą nadal, nie dają odpowiedzi na podstawowe pytania, ważne nie tylko dla Sądu i Rzecznika, ale przede wszystkim dla osób składających oświadczenia lustracyjne. Jedynie przykładowo można wskazać w tym zakresie na następujące problemy:

- 1) na jakiej podstawie osoba składająca oświadczenie lustracyjne może ustalić sposób wykorzystania informacji, które przekazywała służbom specjalnym,
- 2) czy nieuniknione w tym zakresie wątpliwości może rozstrzygnąć osoba bezpośrednio w sprawie zainteresowana, pozbawiona w dodatku wglądu do akt sprawy,
- 3) czym różnią się zadania wywiadu i kontrwywiadu, wyłączone z definicji współpracy ze służbami specjalnymi przez nowelę z 15 lutego 2002 r., od zadań wywiadowczych i kontrwywiadowczych wymienionych w ustawie z 13 września 2002 r.

Przytoczone wyżej wątpliwości, wynikające z niestabilnej sytuacji prawnej, nie upoważniają jednak do negatywnych ocen w odniesieniu do całokształtu działań tak Rzecznika, jak i Sądu Apelacyjnego, związanych z wykonywaniem ustawy lustracyjnej w 2002 r.

1.4. Kontynuację prac związanych z postępowaniem lustracyjnym, na zasadach z lat 1999-2001, umożliwił wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 19 czerwca

2002 r., przywracający definicję współpracy z byłymi organami bezpieczeństwa państwa obowiązującą od dnia 3 sierpnia 1997 r., tj. dnia wejścia w życie ustawy lustracyjnej. Wyrok ten pozwolił mianowicie na zachowanie dotychczasowego dorobku orzecznictwa, a jednocześnie przywrócił stabilność prawa, niezbędną do wydawania orzeczeń zgodnych z zasadami słuszności i sprawiedliwości.

Bardzo istotne znaczenie dla orzecznictwa sądowego w sprawach lustracyjnych, a także i dla czynności podejmowanych przez Rzecznika, miało orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 października 2002 r. w sprawie sygn. P 8/02, w związku z sygnalizowanym wyżej pytaniem prawnym Sądu Apelacyjnego w sprawie sygn. V AL 26/01/II inst. W odpowiedzi na to pytanie Trybunał Konstytucyjny stwierdził kategorycznie, że zmieniona definicja współpracy ze służbami specjalnymi nie może być stosowana do oceny prawdziwości oświadczeń lustracyjnych złożonych przed wejściem w życie przepisów nowelizujących. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego: „Ustawodawca nie jest kompetentny do regulacji – ex post – kwalifikacji określonego oświadczenia w kategoriach prawdy lub fałszu”. Stanowisko to, odrzucające możliwość działania prawa wstecz, znajduje oparcie w zasadach jednoznaczności i stabilności prawa, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP.

1.5. Nie ulega wątpliwości, że na realizację zadań przez Rzecznika, poza nieustabilizowaną sytuacją prawną, poważny wpływ miał również kierunek orzecznictwa Sądu Najwyższego w przedmiocie tajnej, świadomej współpracy oraz pojęcia tajnego współpracownika. Warto w tym miejscu wskazać na postawiony przez Sąd Najwyższy wymóg, aby informacje przekazywane przez tajnego współpracownika były „przydatne i pomocne” dla organu bezpieczeństwa, aby ułatwiały temu organowi wykonanie powierzonych mu zadań i aby „osoba współpracująca przejawiała pozytywny, akceptujący stosunek do działania na rzecz organów bezpieczeństwa państwa i była zgodna, a także lojalna w dążeniu do realizacji wspólnego z tymi organami działania”.

Wskazany wyżej kierunek orzecznictwa został zakwestionowany przez grupę obecnych i byłych parlamentarzystów, w liście otwartym do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Uznali oni, że wymóg postawiony przez ten Sąd Sądowi Lustracyjnemu, aby badał on „czy informacje przekazywane przez tajnego współpracownika organów

bezpieczeństwa państwa były dla nich pomocne i przydatne, pozostaje w sprzeczności z ustawą, która nie pozwala na ocenianie następstw tajnej współpracy, sankcjonując jedynie zatajenie tego faktu w oświadczeniu lustracyjnym”.

1.6. Zmiany dokonane w ustawie lustracyjnej nie zmieniły jednak jej założeń ideowych. Ustawa ta nadal nie wiąże żadnych negatywnych skutków z samym faktem powiązań konfidencyalnych w przeszłości ze służbami specjalnymi PRL osoby pełniącej funkcję publiczną w III Rzeczypospolitej Polskiej. Sankcją w ustawie lustracyjnej określoną zagrożone jest jedynie składanie niezgodnych z prawdą oświadczeń lustracyjnych, ponieważ ustawodawcy zależy tylko na ujawnieniu pracy, służby lub tajnej współpracy ze służbami specjalnymi w latach 1944-1990 i poddaniu tego faktu ocenie społecznej, a zatem na stwierdzeniu prawdomówności i wiarygodności osób pełniących funkcje publiczne lub do nich kandydujących. Nic też ze swej aktualności, mimo dokonanych w ustawie zmian, nie utraciło stanowisko Trybunału Konstytucyjnego zaprezentowane w wyroku z 21 października 1998 r., sygn. akt K 24/98, że osoba, która składa fałszywe oświadczenie lustracyjne, ujawnia brak elementarnych kwalifikacji moralnych do pełnienia funkcji publicznych. Ten punkt widzenia obowiązuje – i słusznie – nadal.

2. Analiza oświadczeń lustracyjnych

2.1. W okresie sprawozdawczym do pracy, służby lub tajnej współpracy z organami bezpieczeństwa państwa w latach 1944-1990 przyznało się w złożonych oświadczeniach lustracyjnych 13 osób kandydujących do różnych stanowisk

publicznych lub już te stanowiska zajmujących (w 1999 r. przyznały się – 144 osoby, w 2000 r. – 3, w 2001 – również 3). Osiem spośród tych 13 osób złożyło swoje oświadczenia Prezesowi Rady Ministrów jako organowi powołującemu lub mianującemu je na stanowisko (art. 7 ust. 1 pkt 4 ustawy lustracyjnej), dwie osoby złożyły je Ministrowi Sprawiedliwości (art. 7 ust. 1 pkt 9 i 10a ustawy), również dwie – Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (art. 7 ust. 1 pkt 11), zaś jedna osoba (adwokat) złożyła oświadczenie w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie.

Co do jedenastu spośród trzynastu osób, o których mowa wyżej, treść ich oświadczeń stwierdzających fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi została podana do publicznej wiadomości w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez: Prezesa Rady Ministrów (w odniesieniu do ośmiu osób), Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (co do dwóch osób) oraz Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie (co do jednej osoby). Dwa pierwsze z wymienionych organów dokonały podania do publicznej wiadomości w trybie art. 11 ust. 1 ustawy lustracyjnej, Prezes Sądu uczynił to w trybie art. 40 ust. 3 tej ustawy, natomiast Minister Sprawiedliwości nie podał jeszcze do publicznej wiadomości w „Monitorze Polskim” nazwisk osób, które w złożonych mu oświadczeniach lustracyjnych przyznały się (jedna uczyniła to pod koniec 2002 r.) do służby w b. organach bezpieczeństwa państwa (osoba ubiegająca się o wpis na listę adwokatów) i tajnej z nimi współpracy (osoba ubiegająca się o nominację sędziowską).

Spośród osób, które ujawniły w oświadczeniach lustracyjnych pracę, służbę lub tajną współpracę z tymi organami bezpieczeństwa państwa, o których mowa w ustawie lustracyjnej – dwie osoby stwierdziły fakt pracy w tych organach (adwokat oraz kandydat na stanowisko w „Telewizji Polskiej – Spółka Akcyjna”), siedem – stwierdziło fakt służby w organach bezpieczeństwa państwa (dwaj zastępcy Szefa Agencji Wywiadu, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów, zastępca Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendant Główny Straży Granicznej, Generalny Inspektor Celny oraz osoba ubiegająca się o wpis na listę adwokatów), zaś cztery pozostałe osoby przyznały się do tajnej współpracy z organami bezpieczeństwa państwa (dwaj Podsekretarze Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, osoba ubiegająca się o nominację sędziowską oraz kandydat na stanowisko w „Polskim Radiu – Spółka Akcyjna”).

Stosownie do treści art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 2002 r. O zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. Nr 175, poz. 1434) – jeżeli podstawą oświadczenia stwierdzającego fakt współpracy z organami bezpieczeństwa państwa były działania, które po wejściu w życie tej ustawy nie stanowią już współpracy z tymi organami, to złożone poprzednio oświadczenie uważa się za niebyłe, jeżeli osoba, która je złożyła w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy (tj. do dnia 19 listopada 2002 r. włącznie), złoży w tym samym trybie nowe oświadczenie, a jeżeli treść oświadczenia stwierdzającego fakt współpracy została podana do publicznej wiadomości w „Monitorze Polskim”, to wówczas organ, któremu zostało złożone nowe oświadczenie, podaje jego treść do publicznej wiadomości w takim samym trybie, w jakim zostało podane poprzednie, wraz ze wzmianką, że poprzednio złożone oświadczenie uważa się z mocy prawa za niebyłe.

Działając na podstawie wym. wyż. przepisu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 13 września 2002 r., Prezes Rady Ministrów podał do publicznej wiadomości w „Monitorze Polskim” treść trzech nowych oświadczeń, jakie w miejsce poprzednich złożyli dwaj Podsekretarze Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (S. Wiatr, S. Jaśkiewicz) oraz jakie, w miejsce oświadczenia z 2001 r., złożył Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (A. Byrt). W tym samym trybie Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji podał do publicznej wiadomości w „Monitorze Polskim” treść dwóch nowych oświadczeń, jakie w miejsce poprzednich złożyli: członek Zarządu „Polskiego Radia S.A.” (W. Syta) i członek Rady Nadzorczej Regionalnej Rozgłośni „Polskiego Radia S.A.” w Koszalinie (S. Ruszkowski; pierwsze oświadczenie złożył w 2000 r.).

2.2. Poza przypadkami skorzystania przez wyż. wym. pięć osób z uprawnienia wynikającego z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 13 września 2002 r. (złożenie nowych oświadczeń w terminie 14 dni od wejścia w życie ustawy nowelizującej ustawę lustracyjną), nowe oświadczenia lustracyjne na tej samej podstawie prawnej (art. 3 ust. 1) złożyło jedynie sześć dalszych osób (wszyscy to adwokaci). Osoby te złożyły swoje nowe oświadczenia Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie jako organowi, który w 1999 r. podał do publicznej wiadomości w „Monitorze Polskim” przyznany przez nie fakt

współpracy z organami bezpieczeństwa państwa. Aktualnie przed Sądem tym toczą się postępowania mające na celu wyjaśnienie, czy składający nowe oświadczenia istotnie współpracowali z organami bezpieczeństwa państwa w zakresie „zadań wywiadowczych lub kontrwywiadowczych”, a zatem, czy zasadnie powołują się oni na przepis art. 3 ust. 1 ustawy z 13 września 2002 r.

Ustawa z dnia 13 września 2002 r., o której mowa wyżej, w art. 4 ust. 1 stanowi, że: „Postępowanie lustracyjne zakończone prawomocnym orzeczeniem stwierdzającym niezgodność z prawdą oświadczenia o współpracy osoby z organami bezpieczeństwa państwa wznawia się, jeżeli osoba ta złoży nowe oświadczenie zgodnie z art. 3 ust. 1 niniejszej ustawy”.

W związku z treścią cyt. wyż. art. 4 ust. 1, w terminie 14 dni od wejścia w życie ustawy, z żądaniem wznowienia postępowania ze względu na zmianę definicji współpracy, wystąpiło jedynie 6 osób: dwaj b. senatorowie, dwaj b. adwokaci, jeden b. poseł i jeden b. podsekretarz stanu w jednym z ministerstw. Sprawy tych osób Sąd Apelacyjny w Warszawie – stosowanie do treści art. 544 § 2 kpk – przekazał Sądowi Najwyższemu do rozpoznania (na marginesie złożonych wniosków wypada zauważyć, że co najmniej dwie spośród sześciu osób domagających się wznowienia postępowania nie współpracowało z organami bezpieczeństwa państwa ani na kierunku wywiadu, ani też kontrwywiadu, lecz z zupełnie innymi ich strukturami).

2.3. Analiza oświadczeń lustracyjnych jest jednym z podstawowych zadań Rzecznika. Zadanie to Rzecznik realizuje wraz ze swoimi zastępcami, obejmując analizą wszystkie oświadczenia, jakie są mu przekazywane w postaci kserokopii przez Sąd. W tym też celu co do każdej osoby, od której oświadczenie pochodzi, zbiera informacje niezbędne do prawidłowej oceny oświadczenia. W okresie lat 1999-2002 zbieranie takich informacji zostało zakończone co do 10 739 osób. Stanowi to 44,5% ogółu osób, które pełniąc funkcje publiczne lub do nich kandydując złożyły do Sądu Apelacyjnego bezpośrednio lub pośrednio oświadczenie lustracyjne (oświadczeń takich znajduje się aktualnie w Sądzie 26 034, w tym 1 855 pochodzi od sędziów i prokuratorów, którzy znaleźli się w stanie spoczynku jeszcze przed wejściem w życie ustawy lustracyjnej, a zatem nie byli zobowiązani do składania oświadczeń jako osoby lustracji nie podlegające).

Informacje uzyskane co do 10 739 osób stanowią 80% w stosunku do ogółu osób, o które zapytywał Rzecznik organy wymienione w art. 31 ust. 1 ustawy lustracyjnej. Osób takich, jak dotąd, było 13 488, w tym w okresie sprawozdawczym 2 850. Wprawdzie liczba skierowanych zapytań była w 2002 r. mniejsza aniżeli w latach poprzednich, to stan taki został spowodowany koniecznością dostosowania liczby zapytań do możliwości „przerobowych” podmiotów udzielających odpowiedzi.

Na 2 850 osób poddanych sprawdzeniu w 2002 r. udało się je zakończyć całkowicie tylko co do 784 osób (27,5%). Ten stosunkowo niski wskaźnik zakończonych sprawdzeń wynika przede wszystkim z opóźnień w załatwianiu zapytań przez Ministerstwo Sprawiedliwości, które od samego początku pozostaje pod tym względem w tyle za innymi organami w ustawie lustracyjnej wymienionymi. Niewątpliwie najwięcej pod tym względem zależy od operatywności Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej, które w okresie sprawozdawczym przekazało informacje odnośnie 1 709 osób, co stanowi 60,0% w relacji do ogółu osób objętych zapytaniami w 2002 r. Na przeszkodzie w większym stopniu realizowania kierowanych do IPN zapytań stanął fakt, że IPN ciągle jeszcze nie dysponuje całością materiałów archiwalnych (teczki personalne, teczki pracy), jak i całością ewidencji po b. służbach specjalnych (bliżej o tym w dalszej części Informacji).

2.4. W październiku 2001 r. stanowiska posłów i senatorów objęło łącznie 300 takich osób (250 posłów, 50 senatorów), które do ich wyboru nie pełniły jeszcze funkcji publicznych w rozumieniu ustawy lustracyjnej po jej wejściu w życie, a zatem nie składały oświadczeń lustracyjnych. Wszystkie one, po ich wybraniu, oświadczenia takie złożyły i zostały one poddane analizie w pierwszej kolejności. W pierwszej zatem kolejności skierowano zapytania co do tych osób do organów wymienionych w art. 31 ust. 1 ustawy lustracyjnej. Spośród tych organów decydujące znaczenie ma niewątpliwie zasób archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej. Tam bowiem winno się znajdować gros archiwalnych materiałów operacyjnych po b. służbach specjalnych, pozwalających na udzielenie informacji co do czyichś powiązań konfidencjonalnych z tymi służbami. Opóźnienia w zakresie przekazywania materiałów archiwalnych do IPN nie pozwoliły na pełne sprawdzenie wyż. wym. grupy 300 parlamentarzystów, ponieważ do końca

2002 r. ukończono sprawdzenie tylko 146 posłów (58,5% ogółu objętych zapytaniem) oraz 36 senatorów (72,0%).

Z powodów, o których mowa wyżej, w 2002 r. ukończono sprawdzanie jedynie 91 osób (72,2%) spośród 126 zajmujących kierownicze stanowiska państwowe i stanowiska dyrektorów generalnych w ministerstwach, urzędach centralnych i urzędach wojewódzkich. Nie w pełni udało się sprawdzić również osoby z tzw. kierownictwa mediów publicznych, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy lustracyjnej. Ogółem było tych osób 47, z tego 11 z Polskiej Agencji Informacyjnej S.A., pozostałe zaś z zarządów i rad nadzorczych Telewizji Polskiej S.A. i Polskiego Radia S.A. W tej grupie osób publicznych sprawdzenie zakończono wobec 29 osób (61,7%).

2.5. Pozostały w archiwach organów, o których mowa w art. 31 ust. 1 ustawy lustracyjnej, archiwalny materiał operacyjny po b. służbach specjalnych PRL pozwolił Rzecznikowi na poddanie w wątpliwość, w okresie lat 1999-2002, prawdziwości 98 oświadczeń lustracyjnych, co zobowiązywało go do wystąpienia wobec osób, jakie złożyły te oświadczenia, z wnioskiem o wszczęcie co do nich przez Sąd postępowania lustracyjnego. Raz jeszcze przy tej okazji wypada się odwołać do niekwestionowanego w doktrynie poglądu, wedle którego – zgodnie z zasadą legalizmu – podstawą obligującą Rzecznika do wystąpienia z wnioskiem o wszczęcie postępowania jest już sama możliwość złożenia przez osobę podlegającą lustracji niezgodnego z prawdą oświadczenia, co wymaga następnie zbadania przez sąd. Inaczej jest więc w tym przypadku określona rola Rzecznika, aniżeli prokuratora w postępowaniu przygotowawczym w procesie karnym, w którym tylko wysoki stopień prawdopodobieństwa popełnienia przez podejrzanego zarzucanego mu czynu uprawnia, a zarazem obliguje prokuratora do wniesienia aktu oskarżenia. Zbadany w archiwach materiał pozwolił również na ustalenie, że w ewidencji operacyjnej b. organów bezpieczeństwa państwa, tzn. w prowadzonych przez nie dziennikach rejestracyjnych lub koordynacyjnych, a niekiedy w zbiorach kartotecznych znalazło się w charakterze osobowych źródeł informacji różnych kategorii na koniec okresu sprawozdawczego 391 osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne, ale nie przyznały się w nich do tajnej, świadomej współpracy z organami bezpieczeństwa państwa (w 2002 r. osób takich było 98). Informacje dotyczące tych osób są w miarę możliwości poszerzane, jak również

poszukuje się w archiwach dowodów ich współpracy z b. służbami specjalnymi. Jak dotąd, zaledwie w kilku przypadkach udało się dzięki результатам tych poszukiwań wystąpić z wnioskiem o wszczęcie postępowania lustracyjnego, natomiast w kilkudziesięciu dalszych prowadzone jest przesłuchiwanie świadków na okoliczność współpracy z organami bezpieczeństwa państwa osób, które znalazły się w ewidencji operacyjnej, a co do których materiał operacyjny (według zapisów archiwalnych) został zniszczony.

Największą grupę wśród 391 osób, o których mowa wyżej, stanowią adwokaci (59,3%), a dalej: parlamentarzyści (11,8%), sędziowie (9,7%) i prokuratorzy (5,4%). Inne osoby publiczne stanowią 13,8%.

Przeciwwskazaniem do kierowania wobec tej grupy osób wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, który w jednym ze swoich orzeczeń krytycznie ocenił wartość dowodową zapisów kartotecznych i rejestracyjnych, jakie zachowały się po b. służbach specjalnych, choćby nawet były one wsparte zeznaniami b. funkcjonariuszy tych służb, którzy te zapisy wytwarzali lub do ich powstania się przyczyniali. Stanowisko to jest odbiciem poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w jednym z wyroków, że funkcjonariusze b. służb specjalnych dbając o stwarzanie pozorów efektywności ich zabiegów i czynności manipulowali osobami, jak i treścią materiałów znajdujących się w aktach.

3. Składanie wniosków do Sądu o wszczęcie postępowania (art. 17d ust. 1 pkt 3)

3.1. Składanie przez Rzecznika wniosków do Sądu Apelacyjnego w Warszawie o wszczęcie postępowania lustracyjnego wobec osób tymi wnioskami objętych, pozostało nadal – mimo zmian w ustawie – najistotniejszą częścią jego pracy. W realizacji tego zadania, jakie na Rzecznika nałożył ustawodawca, wykorzystuje on archiwalny materiał operacyjny, jaki zachował się w zasobie archiwalnym po b. organach bezpieczeństwa państwa, jak również – stosownie do uprawnienia, o jakim mowa w art. 17d ust. 2 ustawy lustracyjnej – przesłuchuje świadków i zasięga opinii biegłych, a od 8 marca 2002 r., tj. wejścia w życie noweli z dnia 15 lutego 2002 r. (Dz.

U. Nr 14, poz. 128) – odbiera również wyjaśnienia od osób, co do których powstały wątpliwości w przedmiocie zgodności ich oświadczeń z prawdą.

Odnośnie archiwalnego materiału operacyjnego z lat 1944-1990, zachowanego po b. służbach specjalnych, a ocalałego od zniszczenia i to na skalę wręcz masową (dokonano tego w drugiej połowie 1989 r. oraz na początku 1990 r.), to analiza tego materiału stanowi jedną z podstawowych czynności wykonywanych przez pracowników pionu merytorycznego w Biurze Rzecznika Interesu Publicznego. Zrozumiałe więc jest, że dla tempa pracy Rzecznika zasadnicze znaczenie ma zarówno możliwość szybkiego dotarcia do zachowanych materiałów, jak też pewność, iż Rzecznik jest profesjonalnie informowany o wszelkich przydatnych dla potrzeb lustracji dokumentach wytworzonych przez służby specjalne w okresie od 22 lipca 1944 r. do 10 maja 1990 r., tj. dnia, w którym nastąpiło rozwiązanie Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zarządzeniem nr 043/90, wydanym przez kierownika tego resortu. W 2002 r. na obydwu tych polach zarysował się jednak pewien regres. Jednym z jego źródeł jest to, że proces przekazywania akt do Instytutu Pamięci Narodowej, rozpoczęty przez Urząd Ochrony Państwa latem 2001 r. i kontynuowany przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencję Wywiadu, nie został jeszcze zakończony. Oznacza to przede wszystkim, że część akt jest – przejściowo – fizycznie niedostępna. Wskazuje na to treść odpowiedzi ze strony IPN na kierowane przez Rzecznika zapytania, że „danej osoby nie sprawdzano w materiałach wywiadu”, wobec czego Rzecznik jest zmuszony kierować do IPN kolejne pisma, co oczywiście spowalnia zakończenie sprawy. Część zasobu archiwalnego znajduje się w zaplombowanych pudłach, których otworenie wymaga wspólnej obecności funkcjonariusza ABW i pracownika IPN, co również zdecydowanie spowalnia dostęp do akt. Oznacza to też, że od ponad półtora roku trwa sytuacja, w której zasób archiwalny i istniejąca do niego ewidencja jest podzielona między różne instytucje. Zjawisko to także zdecydowanie spowalnia dostęp do niezbędnych w pracy Rzecznika materiałów (dla przykładu: przy poszukiwaniu informacji odnośnie osoby o dwuczłonowym nazwisku, np. „Kowalska-Zielińska”, znajdująca się w IPN ewidencja dotycząca osoby o nazwisku „Kowalska” nie wykazuje posiadania przez tę instytucję akt tej osoby, ponieważ zostały one złożone pod nazwiskiem „Zielińska”, o czym wiedzę posiada tylko ABW, gdyż tam jeszcze pozostawały karty osób o nazwiskach

zaczynających się na literę „Z”, a wyjaśnienie tej sprawy między ABW i IPN wymaga dodatkowego czasu).

Godzi się również zauważyć, że od jesieni 2001 r. Rzecznik Interesu Publicznego utracił możliwość włączania się w wyjaśnianie na bieżąco sytuacji, o jakich mowa wyżej, na skutek stanowiska zajętego przez kierownictwo UOP, które kontakty z Rzecznikiem już jako ABW oraz AW w sprawach związanych z udostępnianiem materiałów niezbędnych w postępowaniu lustracyjnym utrzymuje za pośrednictwem Instytutu Pamięci Narodowej i za jego też pośrednictwem takie materiały przekazuje.

Dodatkowe utrudnienie w pracy Rzecznika stanowi także fakt, iż IPN nie jest w stanie, jak dotąd, korzystać z posiadanych od października 2001 r. danych na nośnikach elektronicznych (tzw. ZSKO i SYSKIN), jak również, że nie ułatwiała Rzecznikowi pracy okoliczność, iż pracownicy Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN dopiero w 2002 r. nabywali umiejętności profesjonalnego docierania do informacji zawartych w aktach byłych służb specjalnych.

3.2. Poza sięganiem w celach dowodowych do archiwalnych materiałów operacyjnych, Rzecznik wykorzystywał również przewidziane w ustawie uprawnienie polegające na przesłuchiwanie świadków. Z reguły w 2002 r. byli nimi oficerowie operacyjni służb specjalnych PRL, którzy pozyskiwali oraz prowadzili osobowe źródła informacji różnych kategorii. Łącznie w 2002 r. świadków takich Rzecznik przesłuchał 51 (dla porównania: w 1999 r. – 47, w 2000 r. – 50, w 2001 r. – 112), z czego: 17 świadków w sprawach zakończonych złożeniem do Sądu wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego (było ich 13), 31 – w sprawach, w których Rzecznik prowadzi aktualnie postępowania wyjaśniające (16) oraz 3 świadków w sprawach, w których takie postępowanie Rzecznik prowadził, ale ze względu na wystąpienie przesłanek z art. 18a ust. 5 ustawy lustracyjnej nie skierował do Sądu wniosku o wszczęcie postępowania.

Wszyscy świadkowie, przesłuchani w poszczególnych kategoriach spraw, jako b. funkcjonariusze b. służb specjalnych z lat 1944-1990, zostali w 2002 r. zwolnieni – w zależności od sytuacji – przez Szefów: Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Ministra Obrony Narodowej, z ciężącego na tych świadkach obowiązku zachowania tajemnicy państwowej. Podstawę prawną wystąpienia ze stosownymi przez Rzecznika wnioskami

stanowił przepis art. 179 § 3 kpk, natomiast organ zwalniający świadka od obowiązku zachowania tajemnicy państwowej powoływał się na art. 31 ust. 2 ustawy lustracyjnej bądź też – jak w przypadku Szefa Agencji Wywiadu – na przepis art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 74, poz. 676). Należy podkreślić, że w zakresie zwalniania świadków z obowiązku zachowania tajemnicy państwowej wszystkie te organy dokonywały tego bezzwłocznie i bez czynienia jakichkolwiek trudności.

3.3. W postawach świadków przesłuchiwanym przez Rzecznika w 2002 r. nie zaszły żadne zmiany w porównaniu z trzema poprzednimi latami. Dominowała w nich chęć ochrony osób, co do których świadkowie byli przesłuchiwani, jak i minimalizowanie ich tajnej współpracy z organami bezpieczeństwa państwa („nieprzydatność informacji w pracy operacyjnej”), a także generalnie zasłanianie się niepamięcią nawet w odniesieniu do dokumentów przez świadków w pracy operacyjnej wytworzonych. Nie wystąpiły natomiast w 2002 r. sytuacje polegające na tym, aby świadkowie przesłuchani przez Rzecznika w postępowaniach wyjaśniających złożyli następnie przed Sądem zeznania wyraźnie odmienne w stosunku do poprzednich, co obligowałoby Rzecznika do zawiadomienia organów ścigania o popełnieniu przez nich przestępstwa z art. 233 § 1 kk (w 2001 r. Rzecznik złożył takie zawiadomienie w odniesieniu do trzech osób, co do jednej – po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego – uczynił to Komendant Główny Policji; jak dotąd w żadnej z tych spraw nie zapadł jeszcze wyrok sądowy).

3.4. W 2002 r. Rzecznik nie korzystał z innego uprawnienia, o jakim mowa w art. 17d ust. 2 ustawy lustracyjnej i nie zasięgał w prowadzonych postępowaniach wyjaśniających opinii biegłych, ponieważ nie zachodziła taka potrzeba, jak również – analogicznie do lat poprzednich – nie zarządził dokonania przeszukań zmierzających do odnalezienia i zabezpieczenia dowodów rzeczowych. W związku natomiast z dokonaną przez Sejm w dniu 15 lutego 2002 r. nowelizacją ustawy lustracyjnej, polegającą na możliwości złożenia wyjaśnień przez osobę, na której ciążył obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego i co do której powstała wątpliwość, czy złożone przez nią oświadczenie jest zgodne z prawdą (art. 17db ust. 1) – Rzecznik takie wyjaśnienia

odbierał. Łącznie odebrał 23 wyjaśnienia, z czego od 4 osób w sprawach, w których prowadził postępowania wyjaśniające, i zakończył je, odstępując – ze względu na brak podstaw – od złożenia do Sądu wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego, od dalszych 5 osób, co do których prowadzi aktualnie postępowanie wyjaśniające, oraz od 14 osób, co do których złożył do Sądu wnioski o wszczęcie postępowania w 2002 r. (13 wniosków) oraz na początku 2003 r. (2 wnioski). Z prawa do złożenia wyjaśnień, mimo informowania ich o tym, nie skorzystały dwie osoby (obie w sprawach zakończonych złożeniem co do nich wniosków o wszczęcie postępowania).

3.5. Stosownie do obowiązku nałożonego na Rzecznika w ustawie z dnia 15 lutego 2002 r., nowelizującej ustawę lustracyjną (art. 17db ust. 2), jest on obowiązany w terminie 6 miesięcy od dnia poinformowania osoby, odnośnie której powstała wątpliwość co do zgodności jej oświadczenia z prawdą, o możliwości złożenia przez nią wyjaśnień, i albo złożyć co do niej wniosek do Sądu o wszczęcie postępowania lustracyjnego, albo też powiadomić ją o braku podstaw do złożenia takiego wniosku. Z przepisu tego, tj. powiadomienia osoby, która złożyła wyjaśnienia, o braku co do niej podstaw do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania, Rzecznik skorzystał w trzech przypadkach (wszystkie dotyczyły adwokatów). Co do dalszych trzech osób, którym umożliwiono złożenie wyjaśnień, okazało się, że złożyły one rezygnację z pełnienia funkcji publicznej jeszcze przed umożliwieniem im złożenia wyjaśnień, a zatem, że zaszła co do nich sytuacja, o jakiej mowa w art. 18a ust. 5 ustawy lustracyjnej, wykluczająca – mimo zebrania dowodów – możliwość wystąpienia do Sądu z wnioskiem o wszczęcie co do nich postępowania lustracyjnego. Przypadki te dotyczyły: b. adwokata, b. prokuratora i b. przedstawiciela mediów. Wszystkie te osoby zostały pouczone, że nie ma do nich zastosowania art. 7 ust. 2a ustawy lustracyjnej, a zatem, że w przypadku późniejszego kandydowania na funkcję publiczną, z którą związany jest obowiązek złożenia oświadczenia – będą zobowiązane złożyć nowe oświadczenie (art. 18a ust. 5 zd. drugie).

3.6. W okresie sprawozdawczym Rzecznik złożył do Sądu tylko 13 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego, co było związane ze zmianą definicji tajnej współpracy, przyjętej najpierw w noweli z dnia 15 lutego 2002 r., a

następnie w noweli z dnia 13 września 2002 r. i zaskarżonej w tej części przez grupę posłów do Trybunału Konstytucyjnego oraz objętej pytaniem prawnym Sądu Apelacyjnego w Warszawie, przedstawionym Trybunałowi w trybie art. 193 Konstytucji.

Złożone do Sądu wnioski o wszczęcie postępowania lustracyjnego dotyczyły: ośmiu adwokatów, dwóch prokuratorów, w tym jednego, który przeszedł po złożeniu oświadczenia w stan spoczynku, dwóch sędziów (jeden z nich przeszedł również w stan spoczynku) oraz jednego posła.

Sąd wszczął – jak dotąd – postępowanie lustracyjne w odniesieniu do 11 osób, co do jednej osoby, tj. prokuratora w stanie spoczynku, odmówił wszczęcia postępowania, zaś co do jednej – nie podjął jeszcze decyzji.

Na postanowienie Sądu odmawiające wszczęcia postępowania Rzecznik złożył zażalenie do sądu odwoławczego, który odraczając rozpoznanie zażalenia przekazał Sądowi Najwyższemu w trybie art. 441 § 1 kpk do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne sprowadzające się do tego, czy przeniesienie prokuratora w stan spoczynku, ze względu na stan zdrowia lub utratę sił, może być uznane za określony w art. 18a ust. 5 ustawy lustracyjnej przypadek rezygnacji lub odwołania osoby, która złożyła oświadczenie lustracyjne, z pełnienia przez nią funkcji publicznej, jeżeli nastąpiło to przed wszczęciem postępowania lustracyjnego (przekazanego zagadnienia prawnego Sąd Najwyższy jeszcze nie rozstrzygnął).

Spośród 13 osób, odnośnie których Rzecznik w 2002 r. złożył wnioski o wszczęcie postępowania lustracyjnego – 10 wniosków wiązało się z nieujawnieniem przez osoby składające oświadczenia lustracyjne ich tajnej – w ocenie Rzecznika – współpracy z organami bezpieczeństwa państwa, 2 wnioski – z nieujawnieniem służby w tych organach i 1 wniosek z nieujawnieniem pomocy przy operacyjnym zdobywaniu informacji (dotyczyło właściciela tzw. lokalu kontaktowego).

Wszystkie osoby, co do których Rzecznik wystąpił do Sądu z wnioskiem o wszczęcie postępowania lustracyjnego, zostały o tym fakcie na piśmie przez niego poinformowane.

4. Orzecznictwo sądowe

4.1. Sąd Apelacyjny w Warszawie

W 2002 r. Sąd ten wydał łącznie, tj. w pierwszej oraz drugiej instancji, 42 orzeczenia w sprawach wszczętych na wniosek Rzecznika, w tym: 24 orzeczenia w instancji pierwszej i 18 w instancji odwoławczej.

Spośród orzeczeń, jakie zapadły w sądzie pierwszej instancji, uprawomocniły się w tej instancji cztery: jedno orzeczenie (wyrok) stwierdzające, że osoba lustrwana złożyła zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, ponieważ – w ocenie Sądu – jej kontakty ze Służbą Bezpieczeństwa nie zawierały elementu tajności (Rzecznik od tego orzeczenia odwołania nie składał), dwa postanowienia umarzające postępowanie lustracyjne na podstawie art. 18a ust. 5 zd. drugie w wersji przyjętej w noweli z dnia 15 lutego 2002 r. do ustawy lustracyjnej (Dz. U. Nr 14, poz. 128), który to zapis został następnie uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją i jako taki już nie obowiązuje (orzeczenie przedmiotowe zapadło w odniesieniu do osoby

b. wicepremiera i ministra spraw wewnętrznych i administracji J. Tomaszewskiego, który po wszczęciu wobec niego postępowania lustracyjnego, a przed pierwszą rozprawą główną został odwołany z zajmowanej funkcji oraz w odniesieniu do adwokata, który w analogicznej sytuacji procesowej złożył rezygnację ze sprawowanej funkcji; jakiegokolwiek zaskarżenie przez strony procesowe umorzenia postępowania w obu tych sprawach nie było możliwe ze względu na brak podstaw prawnych), zaś w jednej sprawie Sąd pierwszej instancji umorzył postępowanie lustracyjne z powodu śmierci osoby lustrowanej (art. 17 § 1 pkt 5 kpk).

Co tyczy się pozostałych 20 orzeczeń wydanych przez Sąd pierwszej instancji, to w 16 sprawach Sąd stwierdził, że osoba lustrwana złożyła niezgodne z prawdą oświadczenie (dotyczyło to 13 adwokatów, dwóch parlamentarzystów i jednego prokuratora). Spośród tych 16 osób – 15 złożyło odwołania od orzeczeń (11 w 2002 r., 4 dalsze – na początku 2003 r., zaś co do jednej osoby orzeczenie wydane przez sąd pierwszej instancji w 2002 r. uprawomocniło się na początku 2003 r., ponieważ osoba lustrwana odwołania nie wniosła. W pozostałych czterech sprawach sąd pierwszej instancji w 2002 r. stwierdził, że osoba lustrwana złożyła zgodne z prawdą oświadczenie. Orzeczenia tej treści zostały wydane odnośnie dwóch parlamentarzystów (J. Jaskiernia i M. Podsiadło), jednego sędziego i jednego adwokata. Trzy spośród tych czterech orzeczeń zostały zaskarżone przez Rzecznika do sądu odwoławczego. Jak dotąd rozpoznane zostało tylko jedno odwołanie, którego sąd odwoławczy nie uwzględnił, utrzymując w mocy zaskarżone przez Rzecznika orzeczenie (dot. posła J. Jaskierni). Dwa dalsze odwołania oczekują na rozpoznanie, zaś wniesieniu przez Rzecznika czwartego odwołania stoi na przeszkodzie niesporządzenie jeszcze przez Sąd uzasadnienia orzeczenia.

4.2. Jak już wyżej nadmieniono, w 2002 r. Sąd Apelacyjny jako sąd odwoławczy wydał 18 orzeczeń. Kierunek rozstrzygnięć przedstawia się następująco: a) utrzymano w mocy 11 orzeczeń stwierdzających złożenie niezgodnych z prawdą oświadczeń lustracyjnych przez: 6 adwokatów, 2 parlamentarzystów (T. Matyjek, W. Kielbowicz), jednego podsekretarza stanu (R. Mroziewicz), jednego prokuratora i jednego przedstawiciela mediów; b) utrzymano w mocy zaskarżone przez Rzecznika orzeczenie stwierdzające złożenie zgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego

(poseł J. Jaskiernia); c) zmieniono dwa zaskarżone przez osoby lustrowane orzeczenia piętszoinstancyjne stwierdzające złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia i w jednym przypadku uznano, że osoba lustrowana złożyła zgodne z prawdą oświadczenie, w drugim – na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 kpk w zw. z art. 18a ust. 5 ustawy lustracyjnej umorzono postępowania lustracyjne; d) w wyniku uwzględnienia odwołania złożonego przez osoby lustrowane uchylono dwa orzeczenia sądu pierwszej instancji stwierdzające złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia i sprawy przekazano temu sądowi do ponownego rozpoznania, jak również w dwóch przypadkach – w uwzględnieniu odwołania Rzecznika – uchylono orzeczenie stwierdzające złożenie zgodnego z prawdą oświadczenia i sprawy przekazano sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Niezależnie od 18 orzeczeń (wyroków) wydanych w sprawach wszczętych na wniosek Rzecznika, Sąd Apelacyjny w Warszawie jako odwoławczy wydał dwa orzeczenia w sprawach wszczętych na wniosek osoby lustrowanej (art. 18a ust. 3 w zw. z art. 8 ustawy lustracyjnej). W jednej z nich w uwzględnieniu odwołania Rzecznika uchylił zaskarżone przez niego orzeczenie stwierdzające złożenie zgodnego z prawdą oświadczenia i sprawę przekazał sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (dotyczy b. posła L. Moczulskiego), zaś w drugiej nie uwzględnił odwołania osoby lustrowanej od orzeczenia stwierdzającego złożenie przez nią niezgodnego z prawdą oświadczenia i zaskarżone orzeczenie utrzymał w mocy (dotyczy b. senatora K. Horodeckiego).

4.3. Na koniec 2002 r. w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie zakończonych definitywnie było 55 postępowań lustracyjnych, spośród tych, które Sąd wszczął na wniosek Rzecznika (stanowi to 57,3% ogółu spraw tej kategorii). Część spośród spraw zakończonych definitywnie – zakończyła się już w sądzie pierwszej instancji. Spraw takich było 21. Nie przeszły one przez kontrolę instancyjną wobec ich niezaskarżenia przez strony lub cofnięcia wniesionego środka odwoławczego (był tylko jeden taki przypadek). Natomiast pozostałe 34 sprawy spośród wszczętych na wniosek Rzecznika zostały zakończone w sądzie drugiej instancji (odwoławczej). Od tych 34 orzeczeń sądu odwoławczego strony wywiodły do końca okresu sprawozdawczego – 22 kasacje do Sądu Najwyższego, spośród których Sąd ten do dnia 31.12.2002 r. rozpoznał 20, przy

czym co do dwóch osób ich kasacje rozpoznawał dwukrotnie (bliżej o orzeczeniach kasacyjnych w dalszej części Informacji).

Na koniec okresu sprawozdawczego na załatwienie w sądzie pierwszej i drugiej instancji oczekiwało 41 spraw wszczętych przez Sąd na wniosek Rzecznika, w tym trzy takie sprawy, w których postępowanie lustracyjne jest zawieszona od 2000 r. ze względu na ciężką chorobę osoby lustrowanej (art. 22 § 1 kpk), co nie rokuje szans na szybkie załatwienie tych spraw.

Na stosunkowo niski wskaźnik spraw zakończonych w Sądzie Apelacyjnym w obu jego instancjach na koniec 2002 r. – istotny wpływ miały nowele do ustawy lustracyjnej: z dnia 15 lutego 2002 r. i z dnia 13 września 2002 r. Zaskarżenie obu tych ustaw nowelizujących przez grupę posłów do Trybunału Konstytucyjnego, jak również objęcie ich pytaniem prawnym przedstawionym Trybunałowi przez Sąd Apelacyjny, spowodowało wstrzymanie rozpoznania 21 spraw w okresie od 15 marca 2002 r. (wejście w życie pierwszej noweli) do 25 czerwca 2002 r. (data publikacji wyroku przez Trybunał Konstytucyjny w „Dzienniku Ustaw”) oraz 12 spraw (w tym 7 po raz drugi) w okresie od 5 listopada 2002 r. (data wejścia w życie drugiej noweli) do końca 2002 r. (wstrzymanie rozpoznania spraw trwać będzie do wydania drugiego w tej kwestii wyroku przez Trybunał Konstytucyjny).

4.4. Sąd Najwyższy

W okresie czterech pierwszych lat stosowania ustawy lustracyjnej w naszym kraju (1999-2002), od prawomocnych orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Warszawie jako sądu drugiej instancji wniesione zostały 24 kasacje do Sądu Najwyższego. Oznacza to, że w tym trybie zaskarżonych zostało 61,5% orzeczeń.

Rzecznik wniósł 4 kasacje, osoby lustrowane – 20.

Na koniec 2002 r. Sąd Najwyższy rozpoznał 21 kasacji (co do dwóch osób – M. Jurczyka i R. Mroziwicza – dwukrotnie), 3 dalsze oczekują na rozpoznanie. Kierunek rozstrzygnięć był następujący: 12 kasacji (w tym jedna Rzecznika) zostało oddalonych lub uznanych za oczywiście bezzasadne, 4 kasacje (w tym jedna Rzecznika) zostały uwzględnione częściowo, ponieważ Sąd Najwyższy uchylił orzeczenie Sądu Apelacyjnego jako odwoławczego i przekazał sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, w dalszych dwóch przypadkach przekazał sprawy do ponownego

rozpoznania sądowi pierwszej instancji, w jednej sprawie (kasację złożył Rzecznik) postępowanie kasacyjne z powodu śmierci osoby lustrowanej umorzył, zaś w dwóch sprawach (obie z 2002 r.) w uwzględnieniu kasacji osób lustrowanych zaskarżone orzeczenia zmienił i stwierdził, że osoby te złożyły zgodne z prawdą oświadczenia lustracyjne (dotyczy: b. senatora M. Jurczyka i prok. A. Sieradzkiej-Żukowskiej). Orzeczenia te wzbudziły poważne kontrowersje, a przede wszystkim pozbawiły Rzecznika tzw. prawa do instancji, mimo że – jak w przypadku M. Jurczyka – Sąd Apelacyjny czterokrotnie orzekł, że złożył on niezgodne z prawdą oświadczenie.

5. Wyłączanie jawności postępowań lustracyjnych

Jedną z podstawowych zasad procesu karnego jest jawność rozprawy. W kwestii tej przepis art. 355 kodeksu postępowania karnego stanowi, że rozprawa odbywa się jawnie, zaś ograniczenia jawności określa ustawa. W przypadku ustawy lustracyjnej ograniczenie jawności rozprawy, do czasu wejścia w życie ustawy nowelizującej ustawę lustracyjną z dnia 15 lutego 2002 r., zawarte było w art. 21 ust. 4, który stanowił, że Sąd z urzędu lub na wniosek strony wyłącza w całości lub części jawność postępowania. Stroną uprawnioną do złożenia wniosku był zatem – obok osoby lustrowanej – również Rzecznik. W aktualnym stanie prawnym, tj. po wejściu w życie noweli z 15 lutego 2002 r., w świetle obecnie przepisu art. 19 ustawy lustracyjnej, o wyłączeniu jawności rozprawy decydują przepisy Kodeksu postępowania karnego z tym, że wyłączenie jawności postępowania następuje również na żądanie osoby poddanej postępowaniu lustracyjnemu. Do wyłączenia jawności rozprawy uprawniony jest zatem Sąd, bo to wynika z art. 360 § 1 kpk oraz osoba poddana postępowaniu lustracyjnemu, co wynika z treści art. 19 ustawy lustracyjnej. Z przeprowadzonych badań nad jawnością postępowania lustracyjnego, wykonanych na materiale, jaki stanowiły akta 89 spraw lustracyjnych, wszczętych zarówno na wniosek Rzecznika, jak i osób pomówionych o fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub

współpracy z nimi w okresie od 22 lipca 1944 r. do dnia 10 maja 1990 r. – okazało się, że na wniosek Rzecznika, przeciwko któremu oponowała osoba lustrwana, Sąd wyłączył jawność rozprawy w 6 sprawach (6,7% wszystkich badanych spraw), w 34 sprawach (38,2%) dokonał tego na zgodny wniosek osoby lustrwanej i Rzecznika, w dalszych 12 sprawach (13,5%) wyłączył jawność na wyłączne żądanie osoby lustrwanej, w pięciu (5,6%) wyłączył jawność z urzędu, wykorzystując w tym zakresie uprawnienie z art. 360 § 1 pkt 3 kpk, zaś w czterech dokonał wyłączenia na wniosek Rzecznika, który osoba lustrwana „pozostawiła do uznania Sądu”. W pozostałych 28 sprawach (31,5%) postępowanie toczyło się jawnie, z tym tylko, że w 3 przypadkach Sąd uchylił częściowo jawność na czas składania zeznań przez świadków – byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa.

Z przedstawionej powyżej statystyki wynika zatem, że w większości spraw (prawie 52,0%) wyłączenia jawności rozprawy domagała się osoba lustrwana, zaś w dalszych 4,5% spraw kwestię tę pozostawiła „do uznania Sądu”, nie żądając jawności rozprawy.

W 2002 r. postępowania lustracyjne toczyły się przed Sądem Apelacyjnym na 197 rozprawach i 27 posiedzeniach, w których brał udział Rzecznik i jego zastępcy. Brali oni udział również w 10 rozprawach przed Sądem Najwyższym (łącznie Rzecznik i jego zastępcy w 2002 r. wzięli udział w 234 tego rodzaju czynnościach procesowych).

6. Informowanie przez Rzecznika organów pozasądowych o niewywiązywaniu się przez nie z obowiązków nałożonych w ustawie lustracyjnej

W myśl art. 17d ust. 1 pkt 4 ustawy lustracyjnej do zadań Rzecznika należy sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się przez organa pozasądowe z obowiązków nałożonych na nie w ustawie. Do obowiązków tych należy m.in.: niezwłoczne przekazywanie do Sądu Apelacyjnego w Warszawie oświadczeń lustracyjnych przez organy, którym oświadczenia takie zostały złożone (art. 7 ust. 4), składanie wymienionym w ustawie organom oświadczeń już przez kandydatów do publicznych stanowisk lustracyjnych, a nie dopiero wówczas, gdy zostaną oni na takie stanowiska wybrani, powołani lub mianowani (art. 7 ust. 1 pkt 1-12, z wyłączeniem – stosownie do art. 7 ust. 5 – kandydatów na posłów albo senatorów) oraz podawanie niezwłocznie do publicznej wiadomości w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” oświadczeń osób kandydujących do publicznych stanowisk lustracyjnych, które w tych oświadczeniach stwierdziły fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi przez organy, którym oświadczenia takie zostały złożone (art. 11 ust. 1).

W okresie sprawozdawczym, podobnie jak miało to miejsce w latach ubiegłych, Rzecznik miał do czynienia z przypadkami niedopełniania przez różne organy pozasądowe nałożonych na nie, a wymienionych w ustawie obowiązków, i w związku z tym był zmuszony podejmować działania interwencyjne ukierunkowane na wywiązanie się organów władzy z obowiązków ustawowych. Do organów tych w 2002

r. należały: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji oraz Ministerstwo Sprawiedliwości.

W przypadku pierwszego z tych organów Sąd Apelacyjny nie otrzymał – aczkolwiek w świetle ustawy winno to być – 50-ciu oświadczeń lustracyjnych takich osób, które w tym czasie funkcje publiczne już pełniły lub do ich pełnienia tylko kandydowały i z tego tytułu swoje oświadczenia złożyły lub winny były złożyć Prezesowi Rady Ministrów. Tego samego rodzaju nieprawidłowość wystąpiła w przypadku KRRiT, z tym, że skala zjawiska była nieporównanie mniejsza, ponieważ dotyczyła jedynie 3 osób. W przypadku zatem tych dwóch organów pozasądowych nieprzekazanie do Sądu oświadczeń lustracyjnych dotyczyło łącznie 53 osób (w 2001 r. – 15) i spowodowało konieczność interwencji ze strony Rzecznika, która okazała się być skuteczna.

W przypadku Kancelarii Prezesa Rady Ministrów wystąpiła w okresie sprawozdawczym jeszcze inna – w świetle ustawy lustracyjnej – nieprawidłowość. W 13-tu mianowicie przypadkach Prezesowi Rady Ministrów zostały złożone oświadczenia lustracyjne nie przez kandydatów do stanowisk lustracyjnych, jak o tym stanowi ustawa (art. 7 ust. 1 pkt 4), ale nastąpiło to dopiero wtedy, gdy osoby te zostały na stanowiska takie powołane i dopiero wówczas ich oświadczenia zostały do Sądu przesłane. Również i ta nieprawidłowość była przedmiotem sygnalizacji przedstawionej Prezesowi Rady Ministrów.

W jednym wypadku Rzecznik był również zmuszony interweniować u Prezesa Rady Ministrów w związku z niepodaniem, i to niezwłocznym, przez podległe Prezesowi służby do publicznej wiadomości treści oświadczenia lustracyjnego kandydata na stanowisko Generalnego Inspektora Celnego, który w oświadczeniu złożonym Prezesowi Rady Ministrów przyznał się do służby w jednym z organów bezpieczeństwa państwa wymienionych w ustawie. Podjęta w tym przypadku przez Rzecznika interwencja okazała się skuteczna.

Co tyczy się natomiast Ministerstwa Sprawiedliwości, to Rzecznik dwukrotnie interweniował pisemnie u kierownika tego resortu w sprawie konieczności niezwłocznego podania do publicznej wiadomości w „Monitorze Polskim” treści oświadczenia osoby ubiegającej się o wpis na listę adwokatów, złożonego ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości (art. 7 ust. 1 pkt 10a), która w oświadczeniu tym

przyznała się do służby przed 1990 r. w jednym z organów bezpieczeństwa państwa. Podjęta w tej sprawie interwencja – jak dotąd – okazała się nieskuteczna, ponieważ ani Rzecznik nie otrzymał na nią odpowiedzi, ani też nie nastąpiło opublikowanie w „Monitorze Polskim” nazwiska osoby, która złożyła oświadczenie (w sprawie tej już w 2003 r. Rzecznik wystąpił do Prezesa Rady Ministrów).

Opisane wyżej przypadki dowodzą, że – jak dotąd – nie wszystkie organy pozasądowe wypełniają nałożone na nie w ustawie lustracyjnej obowiązki i że stan ten winien ulec zmianie.

7. Biuro Rzecznika

Rzecznik w myśl art. 17f ust. 1 ustawy lustracyjnej wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura. Jednostce tej nadany został Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1999 r., wydanym w uzgodnieniu z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego, statut, który określił zadania oraz zasady działania Biura. Rozporządzenie zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw z 1999 r., Nr 15, poz. 138.

W porównaniu z 2001 r. liczba pracowników zatrudnionych w Biurze wzrosła o 6 osób, w tym o 5 pracowników merytorycznych i jednego kierowcę, w związku z czym na koniec 2002 r. w Biurze Rzecznika pracowały 43 osoby, w tym: Rzecznik, dwóch jego zastępców, 23 pracowników merytorycznych na stanowiskach inspektorów, st. inspektorów, specjalistów i gł. specjalistów, 14 pracowników administracyjnych, którzy stanowili obsługę kancelarii tajnej i ogólnej, dwóch sekretariatów, pionu gł. księgowego i jednoosobowej komórki spraw pracowniczych oraz 3 kierowców.

Pracownicy pionu merytorycznego (Zespołu Informacji i Analiz) w 2002 r. zbadali: 2 579 akt paszportowych (o 371 mniej niż w 2001 r.), 572 jackety i mikrofilmy (o 251 więcej) oraz 374 teczki operacyjnych akt archiwalnych i osobowych (o 54 więcej), w związku z którymi to badaniami sporządzili 486 notatek i opracowań (o 54 więcej aniżeli w okresie poprzednim).

Spośród 43 pracowników Biura – 31 posiada wykształcenie wyższe (14 historyczne, 8 prawnicze, 2 politologiczne, 7 inne), 11 wykształcenie średnie (dotyczy pracowników administracyjnych i dwóch kierowców), z tym że 4 osoby z wykształceniem średnim ukończyły nadto dwuletnie szkoły pomaturalne, 3 dalsze

studiują w szkołach wyższych w systemie zaocznym. Jedna osoba (kierowca) posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe.

Jeden pracownik Biura ma stopień doktora nauk prawnych, czterech dalszych ma otwarte przewody doktorskie z zakresu historii, zaś trzy osoby są uczestnikami seminariów doktoranckich z zakresu różnych innych dziedzin wiedzy.

Stosownie do wymogu z art. 17f ust. 2 ustawy lustracyjnej, wszystkie osoby zatrudnione w Biurze są dopuszczone do tajemnicy państwowej w rozumieniu przepisów wynikających z ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 1999 r., Nr 11, poz. 95, z późn. zm.), w tym 34 osoby posiadają dopuszczenie do informacji ściśle tajnych, a pozostałe 9 osób – do informacji tajnych.

Pracownicy Biura, za wyjątkiem kierowców, dysponują 16 pomieszczeniami biurowymi o łącznej powierzchni 312 m² (średnio na jednego pracownika przypada 7,80 m²).

W myśl wymogów określonych w różnych aktach prawnych, a to: ustawie o ochronie informacji niejawnych, Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 lutego 1999 r. w sprawie organizacji kancelarii tajnych (Dz. U. Nr 18, poz. 156), Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lutego 1999 r. w sprawie podstawowych wymagań bezpieczeństwa systemów i sieci teleinformatycznych (Dz. U. Nr 18, poz. 162) oraz w dokumencie z sierpnia 2000 r. pod nazwą: „Szczegółowe zalecenia Urzędu Ochrony Państwa dotyczące ochrony fizycznej systemów i sieci teleinformatycznych” – wszystkie pomieszczenia biurowe użytkowane przez Biuro Rzecznika są zabezpieczone – ze względu na ich lokalizację na ostatniej kondygnacji budynku – poprzez kraty w oknach, elektroniczne i antywłamaniowe systemy alarmowe oraz telewizyjny system nadzoru. Niezależnie od tego pomieszczenia Biura Rzecznika są ochraniające całodobowo przez wynajętą do tego celu agencję ochrony.

8. Problematyka finansowa

8.1. Jak wynika z art. 17f ust. 5, działalność Biura Rzecznika Interesu Publicznego jest finansowana ze środków budżetowych Sądu Najwyższego. Budżet Rzecznika stanowi Rozdział 75105 w „Części 04 – Sąd Najwyższy”.

W ustawie budżetowej z dnia 14 marca 2002 r. (Dz. U. Nr 30, poz. 275) budżet Rzecznika został określony w następujących wielkościach:

Ogółem:	– 3 915 tys. zł
w tym:	
1) świadczenia na rzecz osób fizycznych	– 15 tys. zł
2) wydatki bieżące	– 3 750 tys. zł
3) wydatki majątkowe	– 150 tys. zł

W porównaniu z 2001 r. budżet Rzecznika został pomniejszony o 393 tys. zł.

8.2. Realizacja budżetu w 2002 r. przedstawia się, jak następuje:

I. Dochody:

Plan	–
Wykonanie	– 899, 13 zł

Dochodów budżetowych na 2002 r. Rzecznik nie planował, a te, które zostały uzyskane w łącznej kwocie 899, 13 zł pochodzą z tzw. należnych wynagrodzeń, do których płatnik ma prawo, i powstały:

- z tytułu terminowego naliczania i odprowadzania składek na ubezpieczenie zdrowotne (art. 25a ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym – Dz. U. z 1997 r., Nr 28, poz. 153, z późn. zm.)
oraz
- za wykonywanie zadań związanych z ustaleniem prawa do świadczeń i ich wysokości oraz wypłatą świadczeń z ubezpieczenia chorobowego (art. 3 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych – Dz. U. z 1998 r., Nr 137, poz. 887, z późn. zm.); wysokość wynagrodzenia z tego tytułu wyniosła kwotę 176,97 zł, co stanowi 0,1% naliczonych składek;
- z tytułu terminowego wpłacania podatków na rzecz budżetu państwa (art. 28 § 1 ustawy o ordynacji podatkowej – Dz. U. z 1997 r., Nr 137, poz. 926, z późn. zm. oraz § 5.1. ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie wykonywania niektórych przepisów ustawy – Ordynacja podatkowa – Dz. U. z 2001 r., Nr 40, poz. 463); wysokość wynagrodzenia (0,3%) wyniosła w 2002 r. kwotę 722, 16 zł.

II. Wydatki:

Plan	– 3 915 tys. zł
Wykonanie	– 3 752, 4 tys. zł (95,8%)

1) Wydatki na rzecz osób fizycznych (§ 3030)

Plan	– 15 tys. zł
Wykonanie	– 2,1 tys. zł (14,0%)

2) Wydatki bieżące (§§ 4010-4440)

Plan	– 3 750 tys. zł
Wykonanie	– 3 600,4 tys. zł (96,0%)

3) Wydatki na zakupy inwestycyjne (§ 6060)

Plan	– 150 tys. zł
Wykonanie	– 149,9 tys. zł (99,9%)

4) Niewykorzystane środki

Ogółem	– 163 tys. zł (4,2%)
--------	----------------------

z tego:

- a) świadczenia na rzecz osób fizycznych (§ 3030) – 13 tys. zł
- b) wydatki bieżące (§§ 4010-4040) – 150 tys. zł

Na niewykorzystaniu środków finansowych przewidzianych ustawą budżetową zaważyły głównie:

- wprowadzone ograniczenia wydatków bieżących, co wyraziło się kwotą 62 tys. zł (niezrealizowane podróże służbowe – 40 tys. zł i zakup usług – 22 tys. zł),
- niższe wykonanie planu etatów, a w konsekwencji i wynagrodzeń wraz z pochodnymi, co wyraziło się kwotą 75 tys. zł (plan wynagrodzeń osobowych zakładał obsadę 43 etatów, natomiast przeciętne zatrudnienie w okresie sprawozdawczym wyniosło 38,5 etatu),
- bardzo niski stopień wykonania planu w pozycji „świadczenia na rzecz osób fizycznych” wynikał z faktu niekorzystania przez Rzecznika w prowadzonych przez niego lustracyjnych postępowaniach wyjaśniających z odpłatnych opinii biegłych z różnych dziedzin wiedzy, gdyż nie zachodziła taka potrzeba (niewykorzystane środki na tej pozycji wyniosły kwotę 13 tys. zł).

9. Wnioski wynikające ze stanu przestrzegania przepisów ustawy lustracyjnej

Na tle przedstawionych w Informacji faktów stwierdzić wypada, że przestrzeganie przepisów ustawy lustracyjnej ciągle jeszcze nie może być uznane za stan w pełni zadawalający. Przykładowo wskazać można, że:

- w szeregu przypadkach oświadczenia lustracyjne są składane odpowiednim organom w ustawie lustracyjnej wymienionym – nie już przez osoby do stanowisk publicznych kandydujące, ale dopiero gdy zostaną one na te stanowiska powołane, mianowane czy też wybrane,
- niektóre z organów nie przestrzegają obowiązku niezwłocznego przekazania do Sądu Apelacyjnego w Warszawie złożonych im oświadczeń lustracyjnych (art. 7 ust. 4 ustawy),
- niektóre z organów nie przestrzegają obowiązku niezwłocznego podania do publicznej wiadomości w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” treści złożonych im oświadczeń lustracyjnych, w których osoby ubiegające się o funkcje publiczne stwierdziły fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub tajnej z nimi współpracy,
- stwierdza się wyraźne opóźnienie w przypadku Ministerstwa Sprawiedliwości w udzielaniu informacji odnośnie osób objętych lustracją (sędziowie, prokuratorzy), co do których kierowane są zapytania o treść ich akt osobowych i zawartych w nich informacjach mogących wskazywać na fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa (w przeciwieństwie do Ministerstwa Sprawiedliwości bardzo dobrze w tym zakresie układa się współpraca Rzecznika z Komendą Główną Policji i Ministerstwem Spraw Zagranicznych).

Za zdecydowanie niekorzystne z punktu widzenia sprawnego funkcjonowania ustawy lustracyjnej uznać należy ciągle jeszcze niezakończone przekazywanie zasobu archiwalnego po służbach specjalnych PRL do Instytutu Pamięci

Narodowej, co uniemożliwia szybkie pozyskanie do badań archiwalnych materiałów operacyjnych dotyczących osób lustrowanych.

Zmiany, jakie zostały dokonane w ustawie lustracyjnej, spowodowały zablokowanie w Sądzie postępowań lustracyjnych w kilkudziesięciu sprawach i to na szereg miesięcy. Stan ten związany jest przede wszystkim z ustawą nowelizującą z dnia 15 lutego 2002 r. do ustawy lustracyjnej, jakkolwiek już w trakcie jej przygotowania wskazywano na wysokie prawdopodobieństwo zakwestionowania przepisów nowelizujących przez Trybunał Konstytucyjny. Być może sięgnięcie szerzej do ekspertyz i konsultacji, niż miało to miejsce, pozwoliłoby na uniknięcie błędów, które pociągnęły za sobą destabilizację stanu prawnego, z wszelkimi tego negatywnymi skutkami.

Rzecznik Interesu Publicznego

Bogusław Nizieński

Warszawa, w lutym 2003 r.

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu
